

7/58 *E. Cengiz*

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği



Sayı : B.16.0.BHI.0.00.00.00/203636
Konu : Soru Önergesi

05 / 12 / 2007

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 13/09/2007 tarihli ve B.02.0.KKG.0.12/106-7-4 / 3548 sayılı yazısı.

Şırnak Milletvekili Sayın Hasip KAPLAN'ın 7/58-292 Esas No'lu soru önergesinin Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgiye istinaden hazırlanan EK cevabı ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.


Ertuğrul GÜNAY
Bakan

EK:
Cevap (4 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği:
Başbakanlığa

Bilgi:
TBMM Başkanlığına

**ŞIRNAK MİLLETVEKİLİ SAYIN HASİP KAPLAN'IN 7/58-292 ESAS NO'LU
YAZILI SORU ÖNERGESİNE ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI DEVLET SU
İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NDAN ALINAN BİLGİYE İSTİNADEN HAZIRLANAN EK
CEVAP**

Hasankeyf, dünyanın ve insanlık tarihinin beşiklerinden olan Mezopotamya'da bulunmaktadır. Helenistik çağdan, Büyük Selçuklular'a kadar değişik kültürlerin etkisinin yaşandığı bir yerleşmedir. Artuklu, Eyyubi ve Akkoyunlu dönemlerini yansıtan mimari mirası, burada farklı kültürlerin karşılaşp kaynaştığını göstermektedir. Zeynel Bey Türbesi'nin mimarı, bir taş diyarı olan Hasankeyf'e sırlı tuğla mimari geleneğini getirmiş, Timur'un başkenti Semerkant'da benzerleri yapılan bir mimarlık ürünü sunmuştur. Böylece 15. yüzyılda Semerkant'dan İstanbul'a kadar uzanan coğrafyada, ortak beğeniler oluşmuştur. Bu ilişkileri kurmak ve anlamak, uygarlık tarihi bakımından büyük önem taşır. Hasankeyf'in ünlü köprüsünün yüzyıllarca onu görenleri hayretler içinde bıraktığını ve bu tasarımın etkisinin, 16. yüzyıl ortasında Mostar'da Mimar Hayrettin tarafından gerçekleştirilen köprüde yeniden dirildiğini hatırlamak gerekiyor. Hasankeyf'in dışarıdan gelen sanatçıların katkılarıyla ilgi çekici bir birikim kazandığı ve burayı gören/gezenlerin, dışarı götördükleri anılarla uzak coğrafyalara ilham verdiği, bu bakımdan etkileyici bir merkez olma niteliğini kazandığı hissedilmektedir. Dünya mirasının bu eşsiz güzellikleri ne yazık ki ekonomik ömrü kısa çıkarlara kurban edilmekte ve bölgenin tarihi, kültürü sular altında bırakılmak istenmekte, ekolojik denge ile oynanmaktadır. Tüm yurttaşlarımızın son derece duyarlı olduğu bu konuda 28-29 Ağustos'ta Hasankeyf'e "Sadakat Treni" kalkacaktır.

Basına yansıyan haberlere göre bazı konsorsiyumlarla anlaşma sonucu, kredi sağlandığı ve çalışmaların hızla başlayacağı bildirilmektedir.

SORU: 1-

Ilısu barajı için ne kadar kredi temin edilmiş, kimlerin ortaklığı ile çalışmalar ne zaman başlayacaktır. Eşsiz tarihi eserlerin kurtarılması için köprünün, türbenin ve binlerce tarihi yapının kurtarılması için ne tür çalışmalar yapılmaktadır. Ilısu barajı ne kadar bir süreç içinde bitirilmek istenmektedir? Hasankeyf'i sular altında kalmaktan kurtaracak ne tür alternatif çalışmalar üzerinde durulmuştur?

CEVAP: 1-

Ilısu Barajı ve HES inşaatı ile elektromekanik teçhizatının temin ve montajı Sözleşmesi Nurol, Cengiz, Ed. Zublin AG, Va Tech Hydro GmbH, Alstom, Stucky ve Temelsu Uluslararası Müh. Hiz. Aş ve Stucky Ltd'den oluşan konsorsiyum ile 14 Ağustos 2007 tarihinde imzalanmıştır. Projenin Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetleri Sözleşmesi ise Colenco Power Engineering Ltd., Maggia Engineering Ltd., Dolsar Mühendislik ve Müşavirlik Ltd. Şti. ve Rast Mühendislik Hizmetleri Ltd. Şti.'den oluşan konsorsiyum ile yine 14 Ağustos 2007 tarihinde imzalanmıştır. Kredi Sözleşmesi ise Hazine Müsteşarlığı ile dış kredi kuruluşları arasında 15 Ağustos 2007 tarihinde imzalanmıştır. Bu sözleşmenin Bakanlar Kurulunca uygun görülerek Resmi Gazete'de yayınlanmasını takiben proje süratle hayata geçirilecektir.

İlisu Barajı işe başlama tarihinden itibaren 7 yıl (84 ay) içerisinde tamamlanacaktır.

Bu proje ile 1992 yılında Malta'da aralarında Türkiye'nin de bulunduğu ülkelerce imzalanan "Avrupa Arkeolojik Kültür Mirasını Koruma Sözleşmesi" hükümlerinde yer alan "Bütünleşik Koruma" yaklaşımına göre, "Kamu Yararı bulunan büyük projelerin uygulanmasında belgeleyerek koruma ilkesi" göz önüne alınarak çalışmaların sürdürüldüğü İlisu Barajı ve HES yapımı sırasında etkilenecek olan yerlerde çeşitli kurtarma ve koruma projeleri yapılmıştır.

"İlisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Mirasın Kurtarılması Projesi" İlisu baraj gölü ve etki alanında 1998 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı kontrolünde başlatılan bir projedir. Kültür Bakanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bünyesinde bulunan Tarihsel Çevre Değerlerini Araştırma Merkezi (TAÇDAM) arasında 22.07.1998 tarihinde imzalanan protokol ile başlatılmıştır.

Bu proje ile;

- Arkeolojik mirasın yerinde korunabileceklerinin korunması,
- Taşınabileceklerin uygun başka alanlara taşınması,
- Taşınamayanların ise belgelenerek bunlara yönelik bilgilerin gelecek nesillere ve dünyaya aktarılması planlanmıştır.

Projede TAÇDAM koordinasyonunda;

Türkiye' deki üniversitelerden; İstanbul, Ankara, Hacettepe, Bilkent, Ege, Anadolu ve Dicle Üniversiteleri,

Yurt dışından; ABD' den; Binghamton, Utah, Akron, Virginia Bryn Mawr Üniversiteleri, Almanya'dan Münster, Münih Üniversiteleri, İtalya'dan Roma la Sapienza Üniversitesi, Tokyo ve Barselona Üniversiteleri,

Türkiye' de faaliyet gösteren kurumlardan; Amerikan İlmi Araştırmalar Enstitüsü (ARIT), Alman Arkeoloji Enstitüsü, Prag Doğubilim Enstitüsü ve Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü gibi bilim kurumlarından kısa zamanda geniş bir katılım sağlanmıştır.

DSİ Genel Müdürlüğü'nce, arkeolojik kültürel varlıkların yüzey araştırmaları, kazılar ile belgelenmesi ve kurtarılması çalışmalarını için;

1998 yılında	39 milyar TL
1999 yılında	200 milyar TL
2000 yılında	385 milyar TL
2001 yılında	500 milyar TL
2002 yılında	800 milyar TL
2003 yılında	1 trilyon 300 milyar TL
2005 yılında	826 bin 425 YTL
2006 yılında	1 milyon 145 bin 400 YTL ödenek aktarılmıştır

Hasankeyf ilçesi için, Mart-Temmuz 2005 aylarında güncelleştirilmiş "Yeniden Yerleşim Eylem Planı" çerçevesinde; alternatif yerleşim yerleri tespit edilmiş, bu alternatif yerleşim yerleri Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Finans Kuruluşları (IFC) kriterleri doğrultusunda değerlendirilerek en uygunu seçilmiş ve mevcut Hasankeyf'in 2 km kuzeyinde, Raman Dağı eteklerinde seçilen Hasankeyf yeni yerleşim alanı ve yeni kültürel

park alanı için DSİ Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 4 adet "Master Rehber Proje", 8 Temmuz 2005 tarihinde yapılan sunum sonucunda, başta Türkiye Cumhuriyeti'nin bu konuda Resmi Otoriteleri olan ve aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşların Yetkilileri tarafından onaylanmıştır:

- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
- Hasankeyf Kazı Başkanlığı (Konya Selçuk Üniversitesi-Prof. Dr. Abdusselam Uluçam)
- Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu

22 Temmuz 1998 tarihinde yapılan ve DSİ ile ODTÜ-TAÇDAM arasında her yıl yenilenen protokolün, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 01 Ocak 2003 tarihi itibari ile yürürlüğe girmesi sebebiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı ile DSİ Genel Müdürlüğü arasında 01 Ekim 2004 tarihinde imzalanan yeni protokolle kazı çalışmalarının DSİ tarafından sağlanacak mali destek ile Bakanlığım tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır. 2004 yılı içinde de 4 noktada çalışmalar sürdürülmüştür.

Bu yeni protokol kapsamında yapılan kazılar; 2004 yılı içinde 4 noktada sürdürülmüştür.

-Hasankeyf'teki bu lokasyonlar; Zeynel Bey Külliyesi, Yamaç Külliyesi, Selahiye Yapıları, vs. muhtelif sondaj çalışmalarını kapsamaktadır.

Kazılara paralel olarak ayrıca koruma çalışmaları da yürütülmektedir.

Taşınabileceği tespit edilen tarihi eserler;

Zeynel Bey türbe ve külliyesi,

El rızk camii,

Sultan Süleyman camii,

Yamaç külliyesi,

Koç Cami,

Kızlar Cami,

Küçük Cami,

İmam Abdullah Zaviyesi

Hasankeyf'in %80'i baraj gölünden etkilenmeyecektir. Etki alanında kalmayacak olan Yukarı Şehirde kale, Küçüksaray, Büyüksaray, Ulucami, çarşılar, medrese, hamam, mezarlar, türbe, höyük, 4200 mağara ev ve Hasankeyf ilçesi için "Tarihi Park Alanı" ve "Arkeolojik Park ve Açık Hava Müzesi" düzenlenecektir. İnsan ve doğanın tahribatına açık olan bu eserler böylece koruma altına alınmış olacaktır. 1989 yılında ODTÜ tarafından yaptırılan arkeolojik araştırmaların üzerinden 10 yıl geçtikten sonra, eski duruma göre yöredeki tarihi eserlerde %30 tahribat tespit edilmiştir. Halbuki Keban, Karakaya ve Atatürk barajları örneklerinde de olduğu gibi baraj alanlarında başlatılan kazılarla, buradaki kültür varlıklarının belgelenmesi ve kurtarılması yolunda önemli adımlar atılmıştır. DSİ Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen baraj projeleri kapsamında yürütülen arkeolojik çalışmalar için DSİ Genel Müdürlüğü tarafından sağlanan finansman ve bu kapsamda yapılan kazılar Türkiye'de

yapılan toplam kazıların %50'sini oluşturmaktadır. Ülkemizin de taraf olduğu "Avrupa Arkeolojik Kültür Mirasını Koruma Sözleşmesi"ne göre, kalkınma projeleri ile kültürel mirasın korunması arasında bir optimum nokta bulunması önerilmekte olup, baraj alanlarında gerçekleştirilen bu tür çalışmalarla söz konusu sözleşmeye uygun hareket edilmektedir.

Hasankeyfin tarihi ve kültürel miras çalışmaları için 30 milyon ABD Doları, Ilısu Baraj rezervuarındaki kazı ve taşımalar için de 94 milyon ABD Doları olmak üzere toplam 124 milyon ABD Doları harcama yapılacaktır. Bu miktar da konuya gösterilen hassasiyetin en bariz göstergesi olup, bugüne kadar ayrılmış en büyük meblağdır.

SORU: 2-

Ilısu barajı altında kaç yerleşim kalacaktır? Sular altında kalacak köy ve mezra sakinlerinin zararları karşılanmış mıdır? Kadastro girmeyen ve tapusu olmayan köy ve mezra sakinlerinin mağduriyetleri nasıl giderilecektir? Ne kadar süre içinde çalışma yapılması düşünülmektedir?

CEVAP: 2-

Ilısu barajı göl alanından, 1 ilçe (Hasankeyf), 29 köy ve 50 mezra tamamen etkilenmektedir. 59 köy ve 45 mezra ise kısmen etkilenmektedir. Böylece Ilısu Projesinden 5 ilimize bağlı (Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak)yerleşim yerleri ve arazileri etkilenmiş olacaktır.

Sular altında kalacak olan köy ve mezralardaki taşınmazların kamulaştırma bedelleri hak sahiplerine 'Kamulaştırma Kanunu' esaslarına göre ödenecektir. Ilısu Barajında su tutulmadan önce, etkilenen tüm taşınmazların kamulaştırma bedelleri ödenmiş olacaktır.

Ilısu Barajından etkilenen köy ve mezralardaki kamulaştırma çalışmalarına esas teşkil edecek olan kadastro çalışmaları halen devam etmekte olup, en kısa sürede bitirilebilmesi için bu konudaki yetkili kurum olan Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile koordineli olarak çalışmalar sürdürülmektedir.